

Irena Sochacka, Maria Korybut-Marciniak

Sprawozdanie z konferencji naukowej "Stan badań nad działaniami militarnymi w Prusach Wschodnich w okresie I wojny światowej", Olsztyn 28-29 września 2005 roku

Echa Przeszłości 6, 348-350

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

i Zbigniewa Jakubowskiego⁴ oraz praca zbiorowa, poświęcona osobie i działalności opata Stanisława Dominika Słotwińskiego⁵.

Trzydniowe obrady konferencji swoim wystąpieniem podsumował opat generalny kanoników regularnych laterańskich, ks. Bruno Giuliani, który podziękował organizatorom za przygotowanie konferencji, natomiast prelegentom za zainteresowanie historią kanoników regularnych laterańskich i za wysiłek badawczy, włożony w przygotowanie podjętych tematów. Opat podkreślił ponadto, że dla współbraci z zagranicy, uczestniczących w konferencji, przedstawiona tu tak bardzo bogata przeszłość polskich kanoników okazała się wręcz zdumiewająca. Na zakończenie ksiądz opat życzył, aby prowadzone badania owocowały kolejnymi tak pożytecznymi konferencjami naukowymi.

Wyrazy podziękowań za udział w konferencji złożył też przeor domu krakowskiego, ks. Andrzej Oleksy.

W najbliższym czasie materiały konferencyjne zostaną opublikowane.

Izabela Socka, Maria Korybut-Marciniak

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych

UWM w Olsztynie

**SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ
„STAN BADAŃ NAD DZIAŁANAMI MILITARNYMI
W PRUSACH WSCHODNICH W OKRESIE
I WOJNY ŚWIATOWEJ”,
OLSZTYN 28–29 WRZEŚNIA 2005 ROKU**

W dniach 28–29 września 2005 r. miała miejsce ogólnopolska konferencja naukowa „Stan badań nad działaniami militarnymi w Prusach Wschodnich w okresie I wojny światowej”. Organizatorzy spotkania – Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM w Olsztynie, Olsztyński Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie oraz Wojskowe Biuro Badań Historycznych – dokonali podziału konferencji na dwie części. Część pierwsza (środa, 28 września 2005 r.) odbyła się w Muzeum Warmii i Mazur – w sali kromerowskiej zamku olsztyńskiego, druga natomiast (czwartek, 29 września 2005 r.) została połączona z objaz-

⁴ Z. Jakubowski, *Działalność Ks. F. Fabera CRL w Krakowie 1853–1868*.

⁵ *By czas nie zaćmił i niepamięć – materiały z sesji poświęconej opatowi Stanisławowi Dominikowi Słotwińskiemu CRL w stuletnią rocznicę śmierci*, Kamień 2005.

dem naukowym szlakiem działań militarnych i miejsc pamięci z okresu I wojny światowej.

Inspiracją dla organizatorów sesji była 90. rocznica wybuchu I wojny światowej i jednocześnie bitwy pod Tannenbergiem – jednej z największych operacji militarnych ubiegłego stulecia. Celem konferencji było przypomnienie wydarzeń militarnych z lat 1914-1915 rozgrywających się na terenach Prus Wschodnich, popularyzowanie tradycji zbrojnych regionu oraz przedyskutowanie problematyki dotyczącej sztuki wojennej tego okresu.

Na pierwszą część konferencji zaplanowano kilkanaście referatów. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał gospodarz olsztyńskiego zamku – dyrektor Muzeum Warmii i Mazur, mgr Janusz Cygański, który przywitał licznie zgromadzonych gości zaprezentował znajdujące się na zamku zbiory, dotyczące okresu I wojny światowej, które można było oglądać na wystawie zorganizowanej przez muzeum (widokówki, pieniądze zastępcze, mapy). Kierownik naukowy konferencji, dr hab. Norbert Kasperek, prof. UWM, dziekan Wydziału Humanistycznego UWM, podziękował wszystkim współorganizatorom za przygotowanie sesji i dał krótki zarys problematyki działań militarnych w Prusach Wschodnich.

Obradom przedpołudniowej części konferencji przewodniczył dr Dariusz Radziwiłłowicz (UWM). Jako pierwszy z referatem pt. *Olsztyńskie środowisko naukowe w badaniach wojskowości* wystąpił dr hab. Norbert Kasperek, prof. UWM. W swoim wystąpieniu scharakteryzował główne ośrodki, czasopisma i środowiska, które podejmowały problematykę działań zbrojnych na terenie Prus Wschodnich. Prof. dr hab. Jan Sobczak (Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku, Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna) przedstawił dyplomatyczne uwarunkowania ofensywy rosyjskiej na Mazurach w sierpniu 1914 r., rozpoczynając swoje wystąpienie od zarysowania tej problematyki w rosyjskiej historiografii. Kolejny referent, dr Zbigniew Palski (Wojskowe Biuro Badań Historycznych), zaprezentował rosyjskie plany kampanii wschodniopruskiej w 1914 r. Niemieckie plany militarne dotyczące Prus Wschodnich, a konkretnie plany operacyjne Alfreda von Schlieffena i Helmuta von Moltke mł., były przedmiotem wystąpienia mgr. Bartłomieja Bydonia (Wojskowe Biuro Badań Historycznych).

Dr Grzegorz Nowik, zastępca dyrektora Wojskowego Biura Badań Historycznych oraz redaktor naczelny kwartalnika „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, omówił problematykę łączności radiowej i wywiadu w kampanii wschodniopruskiej, zwracając uwagę na słabość rosyjskich wojsk łączności, nieefektywność rosyjskich radiostacji oraz fakt łamania przez Austriaków i Niemców rosyjskich szyfrów. Kolejny referent, mgr Jan Bańbor (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), dokonał prezentacji zasobów Archiwum Akt Nowych dotyczących bitwy pod Tannenbergiem oraz walki wywiadów rosyjskiego i niemieckiego. Wystąpienie Erazma Domańskiego (Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie) dotyczyło zasobów Muzeum Wojska Polskiego z okresu I wojny światowej. Dr Stanisław Czerep z Uniwersytetu w Białymstoku

wystąpił z referatem *Final wschodniopruskiej operacji – bitwa zimowa w Puszczy Augustowskiej 7–15 lutego 1915 roku*.

Po przerwie popołudniowym obradom sesji przewodniczył prof. dr hab. Jan Sobczak. Pierwszym referentem był dr Wiesław Bolesław Łach (UWM), który mówił nt. niemieckich planów wojennych i konsekwencji bitew pod Stołpianami i Gąbinem. Los jeńców rosyjskich, którzy dostali się do niewoli w Prusach Wschodnich w okresie I wojny światowej był przedmiotem wystąpienia dr Jana Snopko (Uniwersytet w Białymstoku). Mgr Mirosław Zientarzewski (Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie) szczegółowo omówił rosyjską i niemiecką broń strzelecką z okresu I wojny światowej. Kolejny prelegent, dr Mirosław Hoffman (UWM), przedstawił referat pt. *Archeologia, propaganda, wojna – Bogatzewen – Kulluabrucke, Kr. Lotzen, 1915*”.

Mgr Jerzy Łapo z Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, posiłkując się pokazem multimedialnym, omówił formy pamięci poległych w I wojnie światowej na Mazurach. Zwrócił uwagę słuchaczy na różnorodność architektoniczną pomników wystawianych dla uczczenia poległych żołnierzy, jak również ich mnogość. Dr Izabela Lewandowska (UWM) przedstawiła problematykę świadomości historycznej młodzieży naszego regionu na podstawie badań dotyczących znajomości wydarzeń z 1914 r. w Prusach Wschodnich. Jako ostatnia prelegentka pierwszego dnia konferencji wystąpiła dr Halina Łach (UWM) z referatem *Postawy ludności cywilnej na Warmii i Mazurach w latach 1914–1915*. Zamknięcia i podsumowania pierwszego dnia obrad dokonał dr Dariusz Radziwiłłowicz.

Drugi dzień konferencji (czwartek, 29 września) obejmował podróż historyczną po obszarze działań wojennych trasą: Olsztyn – Dorotowo – Olsztynek – Waplewo – Nidzica – Orłowo – Muszaki – Wielbark – Jedwabno – Olsztyn. Podczas podróży Bogumił Kuźniewski (Towarzystwo Przyjaciół Olsztyńka) wystąpił z referatem *Dzieje Osztyńka. Tannenbergdenkmal – cmentarze z okresu I wojny światowej*. Trasa wiodła przez tereny działań XX Korpusu gen. F. Scholtza, I Korpusu gen. H. Francois; walk o Uzdowo; I Korpusu Rezerwowego i XVI Korpusu Piechoty przeciw VI Korpusowi rosyjskiemu w rejonie Biskupca.

Mgr Hubert Domański (Archiwum Państwowe w Olsztynie, Oddział w Nidzicy) zaprezentował zbiory nidzickiego archiwum (uczestnicy wycieczki obejrzeni wystawę poświęconą I wojnie światowej), przedstawił historię walk o Nidzicę oraz oprowadził uczestników konferencji po cmentarzu w Orłowie, miejscu pochówku żołnierzy niemieckich i rosyjskich, poległych w pierwszej fazie walk w Prusach Wschodnich. Ostatnim punktem objazdu był obelisk upamiętniający śmierć gen. Samsonowa w miejscowości Przeździek. Tutaj też dokonano podsumowania konferencji. Dr Dariusz Radziwiłłowicz podziękował wszystkim referentom i uczestnikom, zapewnił o wydaniu drukiem materiałów pokonferencyjnych oraz zwrócił uwagę na potrzebę aktualizowania i poszerzania badań w zakresie I wojny światowej w Prusach Wschodnich, a przede wszystkim popularyzację wiedzy z tego zakresu, co – jak przypomniał – było głównym zamierzeniem organizatorów konferencji.